

А. Р. Галушка-Адайкін

**БАНДУНГЗЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ
ТА ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІ ВИБОРИ
ДО ПАРЛАМЕНТУ ЯК ГОЛОВНІ ПОДІЇ
ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ
РЕСПУБЛІКИ ІНДОНЕЗІЯ У 1955 РОЦІ**

Конференція країн Азії та Африки, що відбулась в Індонезії у квітні 1955 року, стала однією з найбільш вагомих подій в історії людства у ХХ столітті. Саме на цій конференції стало зрозуміло, що колоніалізму було завдано нищівного удару. Незважаючи на розбіжності у поглядах лідерів країн азійського та африканського регіонів на шляхи розвитку власних держав, ідеологічного підґрунтя, усі вони поділяли єдину думку, що колоніалізм як явище повинен бути викорененим якомога швидше. Саме 1955 рік став визначальним для подальшого розвитку Індонезії; крім проведення конференції країн Азії та Африки, в Індонезії відбулись дійсно загальнонаціональні вибори до парламенту. Країна стала свідком серйозних політичних перегонів, які довели усьому світу, що Індонезія досягла певних успіхів на шляху створення демократичного суспільства з часів проголошення незалежності у 1945 році.

Серед комплексних праць, присвячених дослідженню індонезійської історії, слід виділити роботу Мерла Ріклефса, який доволі детально простежив еволюцію індонезійського суспільства, починаючи з 1200 року й до теперішнього часу [Ricklefs 2008]. Праці Джорджа Кехіна стосовно генези Індонезії є одними з найбільш фундаментальних у сучасній індонезіології. Більш відомий своїми дослідженнями періоду Революції в історії країни, одну зі своїх робіт він присвятив саме конференції країн Азії та Африки у місті Бандунг [Kahin 1956]. Праця Марсоно, присвячена історії урядів у Індонезії, допомагає висвітлити процес трансформації влади у країні від постколоніального варіанту до розбудови президентом Сукарно власної владної системи [Marsono 2005]. Праця ван Марле є корисною з огляду на великий статистичний матеріал щодо виборів у Індонезії за часів Сукарно та у період становлення “Нового порядку” Сухарто [Marle A. van 1974].

Метою пропонованої статті є аналіз історичних процесів, що відбувались у Республіці Індонезія у 1955 році, пов'язаних із проведенням у місті Бандунг конференції країн Азії та Африки та із загальнонаціональними виборами до парламенту.

У 1955 році увага індонезійського суспільства була прикута не стільки до внутрішніх подій, скільки до події загальносвітового значення, що відбувалась у них на очах, а саме до конференції країн Азії та Африки, що проходила у місті Бандунг. Прем'єр-міністр Республіки Індонезія Алі хотів, щоб саме Індонезія стала на чолі руху країн “третього світу”, що також було мрією президента Сукарно. Ще у квітні–травні 1954 року у Коломбо на Шрі-Ланці відбулась зустріч прем'єр-міністрів Індії, Пакистану, Шрі-Ланки, Бірми та Індонезії. Саме на цій зустрічі Алі запропонував провести глобальну конференцію для країн азійського та африканського континентів, що відразу ж знайшло підтримку серед цих країн. Почались серйозні дипломатичні зрушення у відношеннях країн цих двох макрорегіонів.

Навіть Китайська Народна Республіка звернула увагу на країни, що не входили до комуністичного блоку. Ще у травні 1953 року Індонезія відправила до Китаю свого першого посла. Вже у грудні того ж року уряд Алі підписує першу китайсько-індонезійську торгову угоду. Добрі відносини між двома країнами позначились підписанням на Бандунгській конференції угоди про можливість вільного вибору громадянства для представників китайського або малайського етносів, що мешкали на території обох країн.

Однак крім певних успіхів, Індонезія зазнавала й відчутних поразок на міжнародній арені. Переговори з Нідерландами закінчились новим розглядом деяких положень рішень Круглого Столу, але майбутнє Західного Папуа як складової частини єдиної Індонезії залишалось невирішеним. Індонезія не змогла винести це питання на розгляд у Організації Об'єднаних Націй. Партія *Masyumi* вирішила скористатись цією дипломатичною поразкою уряду й винесла на розгляд парламенту питання щодо недовіри кабінету Алі. Рішення щодо недовіри уряду та його розпуску не було прийнято, але лише завдяки активній підтримці уряду з боку Компартії.

У квітні 1955 року почалась конференція країн Азії та Африки, або Бандунгська конференція, що стала вершиною зовнішньопо-

літичних досягнень уряду Алі. На конференції були присутні представники 29 країн. Не були запрошені обидві Кореї, щоб не перетворювати конференцію на чергову дипломатичну сутичку двох ворогуючих таборів, Ізраїль, зрозуміло, з огляду на ставлення мусульманської спільноти до цієї держави, Південна Африканська Республіка, що в очах лідерів країн “третього світу” залишалась оплотом колоніалізму, та Монголія, щоб тільки Китайська Народна Республіка не відмовилась від участі. Серед лідерів своїх країн були присутні такі видатні політики, як Чжоу Енлай, Неру, Сіанук, Фам Ван Донг, У Ну, Мухаммад Алі та Насер. Для Індонезії головним питанням залишалась доля Західного Папуа. У спільному комюніке заключної сесії конференції усі країни визнали право Індонезії на цю територію [Kahin 1956].

У результаті переговорів на конференції країни окреслили 10 основних пунктів щодо розвитку країн Азії та Африки. Перш за все, у своїй зовнішній політиці країни повинні були керуватись такими принципами:

- повага основних прав людини та усіх норм, що містяться у Статуті ООН;

- повага суверенітету та цілісності країн у всьому світі;

- рівність усіх народів та націй, незважаючи на їхню кількість;

- відмова від втручання у справи або інтервенції до інших країн світу;

- повага прав нації на власний захист відповідно до положень, закріплених у Статуті ООН;

- відмова від об'єднання у блоки для досягнення цілей, вигідних великим державам;

- відмова від агресії або навіть погроз, які б загрожували цілісності якоїсь держави;

- вирішення усіх можливих спірних моментів можливо лише мирним шляхом, тобто шляхом переговорів, арбітражу, шляхом закону відповідно до положень, закріплених у Статуті ООН;

- розвиток співпраці між державами Азії та Африки;

- повага до закону та міжнародних правових норм [Ricklefs 2008].

Найбільш цікавим фактом цієї конференції, що тривалий час замовчувався, є спроба створення Міжнародного банку для країн,

що розвиваються. Сукарно запропонував іншим лідерам створити подібну структуру, щоб не залежати від провідних країн світу та валютно-фінансових організацій, що стоять на варті інтересів лише певної групи країн. Ця ідея була підтримана майже усіма лідерами, що були присутні на конференції, був розроблений план втілення у життя такої ідеї. Але, як відомо, цього не сталося. За деякими даними, саме бажання позбутися залежності від Бретон-Вудської фінансової системи стало причиною розробки Центральним Управлінням Розвідки США операції щодо зміни влади в Індонезії у середині 60-х. Насправді причин для розробки такої операції було достатньо й без цього, але створення подібної фінансової установи, яка розроблялась більше не як банк, а як каса взаємодопомоги країн, що розвиваються, дійсно могло залишити провідні країни світу без засобів впливу на такі держави, як Індонезія, Єгипет, Пакистан, Індія тощо.

Після закінчення конференції увага суспільства була повернута до майбутніх перших загальних виборів до парламенту. Саме у цей час почала набирати міць сила, що пізніше зруйнує усю парламентську систему країни – Комуністична партія Індонезії. Компартія зазнала бурхливого розвитку за часів уряду Алі з огляду на відсутність переслідувань та плідну співпрацю із правлячою Національною партією Індонезії. Тільки у період між березнем та листопадом 1954 року кількість членів зросла втричі: із 165 602 членів до півмільйона, а вже наприкінці 1955 року – досягла мільйона членів. Кількість членів Комітету землеробства Індонезії (*Barisan Tani Indonesia*, BТИ), організації, що функціонально підтримувалась Компартією, із 360 тисяч у 1953 році зросла до 3,3 мільйонів членів до кінця 1955 року, приблизно 70 % з яких становили землероби Східної та Центральної Яви. Кількість членів Народної Молоді (*Pemuda Rakyat*), організації, що змінила *Pesindo*, зросла у три рази та на кінець 1955 року становила 616 605 членів, більшість з яких також мешкали на Яві. Тираж центральної газети Компартії *Harian Rakyat* на початок 1956 р. становив вже 55 тисяч екземплярів, що було рекордом серед усіх видань, що підтримувались відповідними партіями та політичними рухами [Ricklefs 2008]. Компартія вважалась також найбільш багатою партією завдяки внескам її членів та матеріальній допомозі з боку китайського населення країни, яке, найімовірніше,

підштовхувалось на це відповідними директивами з боку Посольства Китайської Народної Республіки.

Індонезійська Компартія є своєрідним феноменом серед комуністичних партій світу: як тільки-но вплив Компартії почав розповсюджуватись серед сільського населення Індонезії, класова ідентифікація перестала бути головним виміром ідеології. Бідні верстви населення приєднувались до Компартії відповідно до її зобов'язань відстоювати їхні інтереси на політичному рівні, однак інші, які ставали членами партії, керувались зовсім іншими чинниками. Представники Компартії на місцях формували групи, що були відповідальними за ремонт шкіл, будинків, споруд загального користування, за навчання населення грамоті, організації спортивних та музичних клубів, а також відповідальними за матеріальну допомогу населенню, що найбільше потерпало від злиднів. У селах та невеликих містах осередки Компартії очолювались вчителями, сільськими головами, представниками заможного землеробського прошарку. Іноді власники великих земельних наділів приводили до членства у Компартії із собою усіх селян, що працювали на цій землі. Знов-таки, слід зазначити, що більшість членів Компартії належали до номінальних мусульман – *abangan Santri*, правовірні мусульмани, продовжували підтримувати партію NU. Напередодні виборів, незважаючи на наявність серйозних протиріч між Компартією, Національною партією Індонезії та NU, ці політичні сили відмовились від агітації на Яві один проти одного, а сконсолідували свої сили проти *Masyumi*. *Masyumi* ж проводила активну антикомуністичну пропаганду, але настільки невміло, що навпаки підштовхувала населення до членства у Комуністичній партії Індонезії.

Успіхи Компартії на політичній арені за дуже невеликий проміжок часу зробили можливим глобальний вплив цієї партії на суспільно-політичні процеси у країні. Керівництво партії розуміло, що революція не приведе їх до влади, як це було в деяких інших країнах, лише шляхом мирної політичної боротьби та перемоги на парламентських виборах можна дістатись політичного Олімпу.

Головні супротивники компартії, військові, вирішили розв'язати усі проблеми всередині армії, суперечки на рівні вищого офіцерського складу також мирним шляхом. У лютому 1955 року була

проведена конференція у Джокджакарті, на якій були присутні 270 найбільш впливових представників військової верхівки [Stouch 1999]. У результаті було складено документ, в якому проголошувалась єдність у армійських лавах, встановлювались спільні цілі. Однак до проголошеної єдності було ще далеко, головним було те, що у конференції не брав участі генерал Насутіон, який ще залишався відстороненим від керівництва.

Військові відкрито заявили щодо їхньої незгоди з кандидатурою керманіча збройних сил, який був призначений урядом 27 червня 1955 року. Опозиційні партії також стали на бік військових. Під час виникнення нової політичної кризи Сукарно вирішив зробити хадж до Мекки та здійснити офіційний візит до Єгипту. NU вирішили скористатись відсутністю президента, який зміг би вплинути на перебіг подій, та закликали уряд піти у відставку у повному складі. Не знайшовши підтримки в парламенті, уряд Алі був змушений скласти свої повноваження.

Після довгих та складних переговорів було створено новий уряд на чолі з Бурхануддіном Харахапом. Цей уряд працював із серпня 1955 року до березня 1956 року та складався із представників трьох партій: Masyumi, PSI та NU. Військові вирішили скористатись із ситуації та помститись своїм ворогам із колишнього уряду: були схоплені за звинуваченнями у корупції декілька провідних членів Національної партії, серед яких також був колишній міністр юстиції, який пізніше був засуджений до ув'язнення, але невдовзі звільнений за особистим розпорядженням Сукарно.

Врешті-решт у вересні 1955 року відбулись перші загальнонаціональні вибори до парламенту, який отримав назву Konstituante. Більше 39 мільйонів виборців віддали свої голоси, що становило 91,5 % із загальної кількості зареєстрованих виборців [Marle 1974]. Незважаючи на те, що часто-густо виборці голосували згідно з наказом релігійних лідерів, великих землевласників, голів населених пунктів, представників офіцерського складу тощо, ці вибори є доленосною подією для розвитку індонезійської демократії.

Результати перших загальних виборів до парламенту стали деякою мірою несподіваними. Кількість партій, що увійшли до парламенту, зросла з 20 до 28, але лише чотири з них отримали

більше ніж 8 крісел у парламенті. Лідери Masyumi були вкрай розчаровані результатами виборів, вони сподівались отримати парламентську більшість і повести країну до розбудови саме мусульманської держави. Лідери ж NU навпаки були задоволені, тому що їхня присутність у парламенті помітно зросла. Зростаюча популярність Компартії стала несподіванкою для усіх, а, перш за все, для Національної партії, керівництво якої з деякою заздрістю почало дивитись на свого молодого союзника.

Вибори чітко окреслили регіональність партійної системи в Індонезії. Masyumi стала найбільш популярною партією за межами Яви, за винятком індуїстського Балі та християнських регіонів країни, отримавши від чверті до половини усіх голосів, включаючи 75 % голосів усіх виборців в Ачесі [Feith 1962]. На Яві ж більшість голосів приблизно порівну було отримано іншими представниками “великої четвірки”: PNI, NU та PKI.

Ці вибори не вирішили усього нагромадження проблем у внутрішньополітичному житті країни. Вибори верхньої палати парламенту, що відбулись у грудні, пройшли за схожим сценарієм, що призвело до того, що Majelis Konstituante не проводив свої засідання впродовж майже року, а через три роки був розпущений, не прийнявши жодного з рішень стосовно розробки нової конституції.

Кабінету Бурхануддіна врешті-решт вдалось вирішити усі розбіжності із військовими. У серпні 1955 р. уряд отримав пропозицію щодо співпраці від військової верхівки з умовою вибачення та повернення до активної роботи офіцерського складу, який був відсторонений від керівництва після подій 17 жовтня. Серед тих, хто шукав пробачення, був і Насутіон. Переговори тривали довго й закінчилися тим, що уряд у листопаді 1955 року таки призначив Насутіона головою збройних сил Індонезії, піднявши йому звання до генерал-майора.

Кабінет Бурхануддіна вирішив знов почати переговори з Нідерландами, де головним питанням залишалась доля Західного Папуа, однак, як й у минулому, ці переговори були безрезультатними. У лютому 1956 року було оголошено про остаточне розформування нідерландсько-індонезійського союзу, що існував після остаточного отримання незалежності тільки на папері. Однак уряд не зміг довго протриматись після того, як NU заявило

про припинення підтримки кабінету міністрів, що стало причиною відставки прем'єра та міністрів на початку березня.

Алі Состроаміджожо знов став на чолі уряду, що протримається рівно рік із березня 1956 до березня 1957 року [Marsono 2005]. Він намагався створити кабінет міністрів, не залучаючи до нього комуністів, а спираючись лише на PNI, NU та Masyumi, що, загалом вдалось, але вдалось таким чином, що уряд був недієздатним з огляду на глобальну розбіжність поглядів на майбутній розвиток Індонезії членів кабінету.

26 березня 1956 року нижньою палатою парламенту DPR було проведено перше засідання. Парламент цього скликання буде працювати ще 4 роки, а потім після його розпуску подібна парламентська система Індонезії піде на відпочинок до 1999 року. У той час лише невелика частина індонезійського населення була впевнена, що уряд та парламент будуть здатні вирішити усі проблеми внутрішньої та зовнішньої політики країни.

На відкритті першого засідання парламенту президент країни Сукарно у своїй промові зазначив, що він хотів би бачити у країні такий вид демократії, що був би стовідсотково індонезійським, несхожим на західну демократію з її парламентською системою прийняття рішень на основі “50 відсотків плюс голос” та постійною конкуренцією, що може перейти на рівень ворожнечі, між правлячими силами та опозицією. Сукарно почав використовувати термін “керована демократія”, термін, що дуже довго використовувався другом президента Кі Хаджар Девантарою.

Відносини з Нідерландами все більше погіршувались, перш за все, через невирішеність питання Західного Папуа. Питання стосовно долі цього регіону стало одним із найгостріших у тогочасних міжнародних відносинах.

4 серпня 1956 року уряд Алі відмовився визнавати зовнішній борг Індонезії Нідерландам у розмірі 3,661 мільярд гульденів, що було окреслено ще в межах Круглого столу між двома країнами у 1949 році [Ricklefs 2005]. Цей крок отримав схвальні відгуки серед індонезійського населення. Однак у цілому уряд не виконував свої функції: розпорядження щодо проведення виборів до місцевих парламентів у 1957 році є чи не єдиним надбанням уряду. Навпаки, кількість скандалів стосовно корупції в уряді збільшувалась із кожною добою.

У лавах найбільшої опозиційної партії, тобто Комуністичної партії Індонезії, також відбулись події, що могли вплинути на подальший розвиток партії, але все ж таки були подолані чільним керівництвом. У той час, а саме у березні 1956 року, як Аїдіт здійснював візит до Радянського Союзу, керівництво партії отримало жорстку критику з боку Аліміна, комуніста зі стажем, людини похилого віку, яка пережила усі негаразди, що спіткали Компартію протягом останніх років. Алімін звинуватив вищі ешелони керівництва партії у опортунізмі, у невірній ідеології, що впроваджувалась останніми роками, що б призвела до перетворення Компартії на партію буржуйської спрямованості, у повній байдужості до класової боротьби. Взагалі, підсумовуючи усі ці звинувачення, Алімін був правий, але й було зрозуміло, що на той час Компартія не мала іншого шляху для досягнення головної мети будь-якої партії – отримання влади. Алімін був вимушений забрати свої слова та залишити політичне життя, ставши звичайним пенсіонером. Він помер у 1964 році, не побачивши кривавий кінець існування комуністичної ідеології в Республіці Індонезія.

Відмова урядом сплачувати борг Нідерландам та скасування нідерландсько-індонезійського союзу залишили Компартію без доводів стосовно невірної урядової політики, що залишалась за словами лідерів Компартії напівколоніальною. Аїдіт змінив акценти: тепер він звинувачував уряд у неспроможності (між рядками: небажанні) вирішити на користь Індонезії питання щодо приєднання Західного Папуа до Республіки Індонезія. Він також доволі сміливо заявив про існування у країні заклоту реакціонерів, натякаючи, перш за все, на Масыумі та їхню змову з імперіалістами з метою обмеження індонезійського суверенітету. Що головне, вороги та проблеми Компартії все більше збігалися з ворогами та проблемами самого Сукарно.

Відповідно до дослідженої проблематики дійдемо до таких висновків. По-перше, проведення конференції країн Азії та Африки саме в Індонезії є серйозним політичним досягненням керівництва країни. Індонезія показала усьому світові, що країна вже посіла свою позицію на політичній арені світу. Ця конференція стала своєрідною демонстрацією сили країн, що до цього не вважались незалежними учасниками міжнародних відносин, а

розглядались лише крізь призму відносин західного та східного блоків у межах “Холодної війни”. По-друге, вибори до парламенту, що відбулися в Індонезії, незважаючи на помітні позитивні зрушення, вказали на слабкість політичної системи у країні, на відсутність потрібного рівня політичної культури в Індонезії, на необхідність реформування політичного устрою найближчим часом.

ЛІТЕРАТУРА

Ampiah, Kweku. The Political and Moral Imperatives of the Bandung Conference of 1955: the Reactions of the US, UK and Japan. Folkestone, 2007.

Boland B. J. The struggle of Islam in Indonesia. Den Haag, 1971.

Crouch H. Militer dan Politik di Indonesia. Jakarta, 1999.

Feith H. The decline of constitutional democracy in Indonesia. Ithaca, 1962.

Kahin G. The Asian-African Conference: Bandung, Indonesia, April 1955. Ithaca, 1956.

Mackie J. Bandung 1955: Non-alignment and Afro-Asian Solidarity. Singapore, 2005.

Marle A. van. Indonesian electoral geography under Orla and Orba. Kuala Lumpur, 1974.

Marsono. Sejarah Pemerintahan Dalam Negeri. Jakarta, 2005.

Moedjanto G. Sejarah Indonesia Abad ke-20. Jilid II. Dari Perang Kemerdekaan Pertama Sampai Pelita III. Yogyakarta, 1989.

Mozingo D. Chinese policy towards Indonesia, 1949–1967. Ithaca, 1976.

Nasution A. H. Tjataan-tjataan sekitar politik militer Indonesia. Jakarta, 1955.

Poesponegoro M. D., Notosusanto N. Sejarah Nasional Indonesia. Jakarta, 1993.

Ricklefs M. C. Sejarah Indonesia Modern (1200–2004). Jakarta, 2008.

Thirty years of Indonesia's Independence 1945–1975. Jakarta, 1975.